

רב ארי קילסון : מראי מקומות- כתובות פ"ד

- (א) **האומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה - ע' ברש"י** דמשמע דגרוס ע"מ שאין לך עלי דין אונאה, ודייק מזה **הקצות** (ר"ט, י"א) דס"ל לשמואל דאפי' היכא שאמר בפירוש ע"מ שאין לך עלי דין אונאה בפירוש, ס"ל לשמואל דתנאו מהני. וזהו דלא כשי' הרשב"א בקידושין (י"ט), דכ' דמה דס"ל לר' יהודה דבדבר שבממון תנאו קיים, היינו משום דאנו מפרשים דבריו דבאמת כוונתו למחילה, ולא לתנאי, אבל אם התנה בפירוש ע"מ שאין לך עלי דין אונאה, ס"ל להרשב"א דלכ"ע לא מהני, ומרש"י כאן מבואר דלא ס"ל כן.
- (ב) **ואי דרבנן דמים מאי עבידתייהו - דהיינו, אם ירושה רק מדרבנן הוא, א"כ פשיטא דחזורת ביובל, ולמה יהי צריך לשלם לו כלום.** והק' **הקובץ שעורים** (ש"ב), למה הוי פשוט כ"כ דחזור ביובל, דלימא דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וכמו דירושה דאורייתא אינה חזורת ביובל, ה"ה ירושה מדרבנן, והפקר ב"ד הפקר. וכ' דלכאור' מכאן הוי סמך למש"כ **תוס'** לעיל (נו: ד"ה קסבר) דירושת הבעל כיון דאינו מחמת קורבה, לא חשיבא שיש לה עיקר מדאורייתא, וא"כ אינה בתורת ירושה כלל, אלא הפקר ב"ד הפקר גרידא, ומשו"ה חזורת ביובל כסתם מתנה.
- (ג) **משום פגם משפחה אמור רבנן לישקול דמי וליהדר - ע' בתוס'** דהוכיח דמירי דחזור ביובל, וא"כ הק' דלכאור' מסברא נימא דאפי' בלא יובל איירי, דהא משום פגם משפחה הוא. ותי' דאי"ו פגם כ"כ עד יובל, שאז כל הירושות חוזרות וזו אינה חזורת, וניכר שהם קבורים בשל אחרים. אולם ע' **ברש"י** שכ' דהגנאי הוא שאחרים נקברים עמהם והם נקברים בשל אחרים. ובשלמא הא דחזורין ביובל מתקן הא שהם נקברים בשל אחרים, דעכשיו ניכר שהם נקברים בשלהם, אבל הא דאחרים נקברים עמהם, מה מהני דחזורים ביובל, הרי עדיין איכא אחרים שהם נקברים עמהם. ולכאור' י"ל דרש"י חולק על תוס' במש"כ דחזורין ביובל, אלא ס"ל דהחזרה הוא מיד, וממילא לא יהיו אחרים נקברים עמהם, ולא יהי גנאי כלל. וכן ע' **בשטמ"ק** בשם **רש"י במהדור"ק** דבאמת כ' דחזור אפי' שלא ביובל.
- (ד) **ינתנו לכושל שבהן - פרש"י**, ואע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי, הכא לאו ברשותיהו מנחי, ולכן מוציאין מיד הלזה או הנפקד, ונותנין לבע"ח או לאשה. וע' גם **בשטמ"ק** בשם **ר' יונה** (סוף ד"ה לכושל שבראי), דכ' דהכא במלוה או פקדון דיטנן ביד אחרים, לא דיינין להו מטלטלי דיתמי, אלא מטלטלי דיד' יניהו, ויהבינהו לבעל חוב". וביאר **הפנ"י** באו"א, דע"כ ס"ל לר' טרפון דבאמת מטלטלין דיד' (של המת) היו משועבדים להכתובה, ומשום שעבודא דר' נתן ממילא גם המטלטלין דמצינו אצל הלזה משועבדים הם להכתובה, וממילא כשמת, נמצא שלא זכו היורשים מעולם, דכבר משועבדים הם להאשה ולהבע"ח. והביא דבאמת כבר כ' **הרי"ף** דטעם דר' טרפון הוא משום ר' נתן [ולכאור' צ"ל דס"ל לר' טרפון דמטלטלי דיד' משתעבדי לכתובה, ואילו מטלטלי דיתמי לא משתעבדי. אולם יש לע', דהנה לכאור' לפי ר"מ מטלטלי משתעבדי לכתובה אף מהיורשים, ולרבנן לא משתעבדי אף מיני' דיד', וכמש"כ הר"ן בנדרים (סה:), וכן מבואר ברמב"ן לעיל (נה:), וע"ע].
- (ה) **ע' עקיבא אומר אין מרחמין בדין, אלא ינתנו ליורשין - כ' הרשב"א** בב"ק (מט:), דמה שחולק ר"ע על ר' טרפון, היינו משום דס"ל דכבר זכו היורשים בהמטלטלין. אבל היכא דאין היורשין זכו, ולמשל במת הגר ואין לו יורשין, אז גם ר"ע מודה דינתנו לכושל שבהן, ואין אחר יכול לזכות בה, דעד שזכו בה אחרים, כבר הי' משועבד להאשה ולבעל חוב. וכל המח' הוא לענין זכויות היורשים, דר' טרפון ס"ל דזכו היורשים רק אם הנכסים הם ברשותם ממש, ור"ע ס"ל דהיורשים זוכין בלא"ה. וע"ע בשו"ת **הרשב"א** (ב', רנ"ב) על דרך זה.
- (ו) **אלא ינתנו ליורשים - פרש"י**, ולא מהני תפיסה. ביאר **הפני יהושע**, דאין כוונת רש"י לומר דאם תפסו הבע"ח או האשה דלא מהני, אלא דבא לפרש דין המשנה, דמה דתפוס ביד אחרים לא מועיל כלל, אלא מ"מ נותנים ליורשים (אבל ע' **במהרש"א** דפי' דברי רש"י באו"א). אבל הק', הא קי"ל דמצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם, ואע"ג דקי"ל דאין כופין על מצוה זו, מ"מ היכא דנמצא ביד אחרים, דאי"צ לכוף היורשים, אמאי לא אמרי' שיהי' ניתן לבע"ח או לאשה כדי לקיים המצוה. וכ' דלכאור' צ"ל דכיון דאין כופין על מצוה זו, א"כ ממילא צריכין אנו אף להוציא מהנפקד או מהלוה וליתן להיורשים. אולם כ' דלכאור' יש להק' על שי' **הרמב"ן**, הובא בסמ"ע (חור"מ ק"ז), שכ' דמדינא דגמ' אם רצו ב"ד לכוף היתומים לפרוע חובת אביהם במטלטלין, הרשות בידן, וכ' **הש"ך** שם שהוא שי' הקדמונים. וק', דא"כ למה אמר ר"ע דינתנו ליורשים, דמשמע אף לכתחלה מורין כן, אף דלא בעי כפי"י. וע"ש מש"כ לדחוק בקונט"א, אולם הניח בצ"ע. **וע"ע בבית יעקב**, שכ' דאה"ג, "אם רצו הב"ד יכולין לכוף אותן, דהיינו להיורשין, עד שיאמרו רוצין אנחנו, שהם בעצמם יגבו להבעל חוב, דאז מקיימי הן עצמם מצות כבוד אב מרצונם, אבל הב"ד בעצמם אינם יכולים להגבות להבעל חוב מהמטלטלין של היורשין, חדא, דכשהב"ד בעצמם יגבוהו, עדיין לא קיימו היורשין מצות כיבוד", וע"ע מש"כ שם עוד בזה.
- (ז) **לכתובת אשה - פרש"י**, היא קרוי' כושל, שאין דרכה לחזור אחר נכסי המת, ולבקש היכן יש לו קרקע. ויש לע', אם זהו הטעם, א"כ למה צריך הגמ' לטעם דחינא. וע' **בשטמ"ק** שכ' דאה"ג, צריכין ב' הטעמים כדי ליתן להאשה, הא דכושלת היא, וגם הא דחינא, וע"ש באריכות.
- (ח) **ולר' טרפון דמנחי היכא - פרש"י**, הנך פירות דקא"ר טרפון דבשעת מיתה לא זכו בהן יורשין וכו'. ודייק **הקובץ שעורים** (ש"ג), דמשמע דברישא, דמונחין ברשות הנפקד או הלזה, לא פריך, דבכל אופן ס"ל לר' טרפון דלא זכו בהן היורשים. והק' מזה על שי' **הרשב"ם בב"ב** (פ"ה), דס"ל דחצר הנפקד קנוי למפקיד, וא"כ היורשין מוחזקין בפקדון, שהם ירשו גם את הזכות בחצר הנפקד. וכ' דצ"ל דלפי הרשב"ם ק' הגמ' הוא גם על הרישא, דמנחי היכא, ודלא כרש"י.
- (ט) **מה אעשה, שכנגדי חלוק עלי - תמה על זה בשו"ת מהרי"ט** (ח"א, סי' קי"ב, ד"ה ואפי'), אף אם אמרי' דר"ל הי' שקול כנגד ר' יוחנן, וכמו שפרש"י כאן, מ"מ הרי עכשיו ברשות התופס הוא, וא"כ לימא דהמוציא מחבירו עליו הראי', ומאי אלים פסק

של ר"ל על פסקו של ר' יוחנן דע"י פסק של ר"ל מוציאין מידו. וכ' דמכאן ראי' "שכל שיש ספק בתפיסה אי לא מהניא, מוקמינן לה בחזקת מרי קמא".

(י) **מר סבר הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו- יש לע'**, אם אין הל' כר"ע כנגד רבו, א"כ אין הטענה דעשית כשל תורה, אלא הטענה הוא דפסק שלא כדין, דהו"ל למיפסק כר"ט, ופסק כר"ע. וע' בריטב"א שכ' דמה דאמרי' דהל' כר"ע מחבירו ולא מרבו, אלא דהא דאיתמר דהל' כר"ע, היינו מחבירו, אבל לא איתמר כלל לענין אם חולק על רבו, וא"כ י"ל דאין שום כלל בזה, אלא תלוי בשיקול הדעת. אבל עכ"פ אי"ז טעה בדבר משנה, אלא טעה בשיקול הדעת, ואינו חוזר.

(יא) **ההוא בקרא וכו'- העיר הרא"ש (ג)**, למה לא הי' צריך הב"ח לישבע שבועת עד א', הרי הבקרא העיד דתפס לאחר מיתה. ותי' דאין העד נאמן משום דבעל דבר הוא, משום דעכשיו צריך הבקרא לשלם להיתומים, וא"כ אינו נאמן לחייב שבועה. והק' **ההפלאה**, הא אף אם אמר הבקרא דתפס הב"ח מחיים, מ"מ אי"צ לשלם, שהרי א"כ כדין תפס, ולכאור' נמצא שאין שום נגיעות לומר דלאחר מיתה תפס. וכ' דלכאור' צ"ל דמיירי שאין להבעל חוב ראי' ברורה על חובו, ובכה"ג ס"ל להרא"ש דאפי' אם תפס הב"ח מחיים צריך הבקרא לשלם, שלא הי' להניח לו לתופסו, כיון שלא הי' לו ראי' על חובו. וע' **בחז' ר' שלמה (סי' י"ח)** באריכות, ותוכן דבריו הוא דכיון דעכשיו מעיד למעשה על עצמו, דהיינו שהעיד שהי' התפיסה לאחר מיתה, דהיינו דלפי דבריו, שהי' התפיסה לאחר מיתה, דהיינו שלא כדין, ממילא צריך להעיד כדי לחייב הב"ח שבועה, ועי"ז לפטור את עצמו, א"כ שפיר יש לו פסול בעל דבר, אף דסכ"ס לית בה נגיעות, וא"כ שפיר כ' הרא"ש דפסול הוא לעדות.

(יב) **את תופס לב"ח במקום שה לאחרים- מכאן הק' תוס' על שי' רש"י בב"מ שכ' דהיכא דהבעל חוב של שליח לגבות החוב, רק דלא הי' בתורה זכ'י, מהני תפיסתו אז עבור הב"ח, וכאן מבואר שלא יועיל, אע"פ דהב"ח שילחו. וכ' המחנה אפרים (שלוחין ושותפין סי' כ"ז) דכאן הרי מיירי בתפיסת מטלטלין, ותפיסת מטלטלין אינה זכ"י גמורה, אלא זכ"י בתורת משכון. וא"כ, י"ל דבשלמא היכא דהבעל חוב עצמו יכול לזכות זכ"י גמורה, א"כ שפיר י"ל דיכול לשלוח שליח עבורו, אפי' במקום שחב לאחרים, וכמש"כ רש"י שם. אבל כאן, דאפי' הב"ח עצמו אינו יכול לזכות זכ"י גמורה, א"כ שפיר י"ל דאינו יכול לשלוח שליח לזכות בהמשכון [ועדיין צ"ב]. וע' בפני יהושע, דחילק באור"א, דכאן לא מיירי דעשאו שליח לזכות, אלא עשאו שליח לתופסו ולהביאו לו, ובכה"ג אינו כמותו, וא"כ שפיר הי' תופס במקום שחב לאחרים, כיון שלא תפס בשליחות הב"ח.**